

בשדה מחקר התקשורת: דוחות מחקר

דפוסי שימוש של עוזרים פרלמנטריים ברשתות החברתיות כמתווכים עבור המחוקקים בישראל, בגרמניה ובארצות הברית

חן סבג-בן פורת*

תקציר

רוב הספרות התיאורטית הקיימת כיום רואה ברשתות החברתיות בכלל וברשת הפייסבוק בפרט אפיק המהווה קרקע לקשר ישיר של חברי פרלמנט עם הציבור, אולם, מהי מידת המעורבות האוטנטית שלהם בפעילות ברשתות אלה? ומה מקום העוזרים שלהם? מחקר זה מתמקד במתווכים בין חברי הפרלמנט לציבור (עוזרים פרלמנטריים, יועצים ודוברים) ובמקומם בתהליך תוך הבנת מקומם במפת התקשורת העכשווית. בעוד שמחקרים רבים בוחנים את דפוסי הקשר עם הציבור, המתווכים – שהינם חוליה מקשרת בין חברי הפרלמנט לציבור – אינם מקבלים תשומת לב מחקרית. עבודת הדוקטורט בחנה את דפוסי השימוש בדפי הפייסבוק של הפרלמנטרים של המתווכים באמצעות שאלונים תוך בחינת משתנים שונים: השיוך הפוליטי והסוציו-אקונומי של הפרלמנטר, גילו, מגדרו, מספר המתווכים שלו, טיב מערכת היחסים עם המתווכים, מידת הוותק שלהם וכן את קווי האופי של הפרלמנטר. המחקר היה משווה והתמקד בכנסת בישראל, בבית הנבחרים בארצות הברית ובבונדסטאג בגרמניה. מטרת המחקר הייתה לבדוק האם שיטת הבחירות בפרלמנטים שונים משפיעה על רמת המעורבות של הפרלמנטרים ברשתות החברתיות. שלושה פרלמנטים אלה נבחרו כמקרה בוחן, כיוון שהם מהווים שלושה מודלים שונים זה מזה של שיטת בחירות. בחינת פרמטרים אלה יכולה לשפוך אור על אופי הקשר בין הפרלמנטרים לציבור במדינות אלה ולנבא קשר אפשרי בין שיטת הבחירות לרמת המעורבות של הפרלמנטרים ברשתות החברתיות.

מבוא תיאורטי

Busby ו-Belkacem (2013) בחנו את תפקידו של צוות לשכה בפרלמנט האירופי. טענתם היא כי עוזרים ממלאים תפקידים חשובים מאוד עבור הפרלמנטר, אך אינם מוערכים דיים. החוקרים מכנים אותם "שחקנים מוחבאים" ומתארים שלוש פעולות מרכזיות שעוזרים עושים במידע שהם אוספים בעבור הפרלמנטר: סינון המידע, סינתזה של מידע רלוונטי מכמה מקורות ושמירה מתמדת על תדמיתו ומיתוגו החיובי. מחקר שנעשה בקרב אנשי הצוות של חברי קונגרס בארצות הברית העלה כי לחברי הצוות במשרדו של חבר קונגרס תפקיד משמעותי ביותר בשימוש באינטרנט בעבורו (Congressional Management Foundation, 2011). ממחקרים שנערכו בקונגרס בארצות הברית עלה כי הוותק של אנשי הצוות משפיע על מערכות היחסים בין אנשי הצוות, על הנורמות

* עבודת הדוקטורט של ד"ר חן סבג-בן פורת (chen.sabag1@gmail.com) נכתבה בהדרכתו של פרופ' סאם ליימן-ווילציג. העבודה אושרה על ידי הרשות ללמודים מתקדמים באוניברסיטת בר אילן ביוני 2019.

המקצועיות, על הסמכות שניתנת להם ועל המדיניות בלשכה (Romzek & Utter, 1996). בשנת 1995 ערכו Romzek ו-Utter (1997) ראיונות עם 40 אנשי צוות מהקונגרס, ומצאו כי יש להם מאפיינים משותפים, כגון: תפיסות לגבי מעמד, מקצועיות, יוקרה, אוטונומיה, מחויבות לשירות הפוליטי והציבורי וכן תפישה של עצמם כמומחים פוליטיים. גם Hammond (1996) עסק בהשפעתם הרבה של הצוותים בקונגרס על המדיניות המוכתבת מהלשכה. בפעילות בקונגרס נמצא כי כפי שקיימים הבדלים בשימוש ברשתות חברתיות בין פוליטיקאים בעלי פרופיל שונה, כך קיימים הבדלים באופני השימוש ברשת בין אנשי הצוות שלהם. כך, למשל, אנשי צוות צעירים השתמשו ברשתות החברתיות ובאינטראקציה עם הקהל ברשת יותר מאנשי צוות מבוגרים. כמו כן, אנשי צוות רבים חשו תסכול מכך שחברי הקונגרס לא השתמשו מספיק ברשתות החברתיות, וחשבו שיש להגביר את השימוש בהן, ובמיוחד בפעולות אינטראקטיביות כמו בלוגים, שיחות וידאו ואתרים אישיים (Congressional Management Foundation, 2011). מחקר נוסף מצא כי חברי פרלמנט רבים אינם מרוצים מרמת הידע של אנשי הצוות שלהם באינטרנט, והם חשים כי על הצוות לעבור הכשרה נוספת בתחומים אלה (Williamson, 2009).

בישראל, היה רשאי כל חבר כנסת להעסיק שני עוזרים פרלמנטריים על פי חוק (בן-דוד, 2011). החל משנת 2015, חברי כנסת רשאים להעסיק שלושה עוזרים פרלמנטריים. חבר כנסת המכהן כיושב ראש ועדה וכן שר זכאים לארבעה עוזרים. חברי הכנסת מקבלים גם תקציב עבור "קשר עם הציבור", המיועד לכסות גם את עלויות העסקתו של צוות הלשכה וכן עלויות נוספות, כגון: אתר, רשתות חברתיות, הוצאות טלפון ועוד. לרוב, אין הפרדה ברורה בין תפקידיהם הפרלמנטריים והתקשורתיים של העוזרים, ובשום מקום לא מופיעה הגדרת תפקיד יחודית עבורם (סרגנה, 2001). בדרך כלל, אחד מן העוזרים הפרלמנטרים אחראי על תחום התקשורת ומשמש כאחראי על תחום יחסי הציבור בלשכת חבר הכנסת וכדובר הרשמי שלו. מבחינה רשמית מעמדם של העוזרים הפרלמנטריים בכנסת אינו קבוע בחוק, אלא נקבע בהחלטות של ועדת הכנסת, אשר הזכירה במספר נקודות את עניין ההעסקה: את מי מותר להעסיק כעוזר פרלמנטרי, מהן הדרישות המקצועיות והמנהליות של התפקיד, מהי חובת הנאמנות של העוזר לחבר הכנסת, מהי החלוקה המנהלית בין העוזרים ומהן הזכויות הצמודות לתפקיד. גם בהחלטה זו אין מפורטים **מהות התפקיד** ומה על העוזר הפרלמנטרי לבצע (שפרמן, 2010).

בגרמניה, עוזרים פרלמנטריים עשו שימוש רב בעדכון הרשתות החברתיות עבור הפרלמנטרים המעסיקים אותם. מהראיונות אתם עלו שתי בעיות מרכזיות: לפוליטיקאי הגרמני יש צוות שלפעמים מזדהה כפרלמנטר עצמו, ולעיתים חבר הצוות משתמש בשמו ולא בשם הפרלמנטר. דבר זה נעשה כדי למנוע את הסיכון שמישהו יחשוב שהוא משוחח עם העוזרים ולא עם הפרלמנטר עצמו. ומכאן נובעת הבעיה השנייה: המעורבות המקוונת של פרלמנטרים ברשתות חברתיות לא יכולה להיות כה משמעותית בגלל האינטנסיביות הכרוכה בה. נדמה שהצוות של הפוליטיקאים היה מודע מאוד לסוגיית האותנטיות אותה צריך להרגיש הקהל בכל הנוגע לרשתות החברתיות (Mutschke, 2011). גם בישראל נמצא כי כאשר מתווכים כותבים בשם הפרלמנטר, הם מזדהים בשמו ולא בשם (סבג-בן-פורת, 2015). חברי הבונדסטאג הם שקובעים מה רלוונטי לעבודתם הפרלמנטרית; ולכן הם אלה הקובעים את אופיים ומספרם של העוזרים הפרלמנטריים שיבחרו: פקידים, מזכירים, יועצים, אנשי מחקר ועוד. עוזריהם של חברי הבונדסטאג אינם מהווים

חלק ממערך האדמיניסטרציה של הבית התחתון, וכל חבר בוחר בעצמו כמה להפריש מתוך תקציבו בעבור עוזרים אלה. ממוצע ההעסקה בפועל עומד על שניים עד שמונה עוזרים פרלמנטריים לכל חבר בונדסטאג (גלילי, 2004). חברי הבונדסטאג גם קובעים אילו כישורים מקצועיים וידע מוקדם נדרשים מעוזריהם, המועסקים ישירות אצלם על פי התקשרות חוזית שנעשית באופן בלעדי בין חבר הפרלמנט לבין העוזר. זו הסיבה שהם אינם נמנים על עובדי השירות הציבורי בגרמניה ואין בינם לבין הפרלמנט יחסי עובד-מעביד (בן-דוד, 2004).

שאלות והשערות המחקר

1. באיזו מידה (אם בכלל) עושים חברי פרלמנט בארצות הברית, ישראל וגרמניה שימוש במתווכים (עוזרים פרלמנטרים, יועצים או דוברים) לתפעול דף הפייסבוק שלהם?
 2. האם יש קשר בין שיטת הבחירות הנהוגה במדינה לבין רמת המעורבות של חברי הפרלמנט ועוזריהם בפייסבוק?
 3. האם יש קשר בין רמת המעורבות של פרלמנטרים ועוזריהם לבין המשתנים הבאים: שיוך פוליטי, שיוך סוציו-אקונומי המגדר והגיל של הפרלמנטר, מספר העוזרים בלשכת הפרלמנטר, רמת האמון בין הפרלמנטר לעוזר, מידת הוותק והמגדר של העוזר/מתווך ורמת האצלת הסמכויות של הפרלמנטר?
- ההשערה המרכזית היא שיש קשר בין שיטת הבחירות לבין רמת המעורבות של חברי הפרלמנט והעוזרים שלהם: ככל שהמערכת האלקטורלית היא יותר מקומית, כך תגדל רמת המחויבות של הפרלמנטר לתושבי המחוז שלו לעומת שאר האוכלוסייה (הטיס-רולף, 2006, 2010ב).

אוכלוסיית המחקר

שלוש המדינות שנבחרו למחקר זה מייצגות שלוש מערכות אלקטורליות שונות: בארצות הברית נהוגה הצבעה ישירה לנציגים במחוזות גיאוגרפיים מסוימים; בישראל קיימת הצבעה מפלגתית בבחירות ארציות-יחסיות; ובגרמניה ההצבעה מתבצעת בשני פתקים: האחד למפלגה לרשימה הארצית (כמו בישראל) והשני באמצעות הצבעה ישירה במחוזות (כמו בארצות הברית).

שאלון המחקר הוא ייחודי מבחינה מתודולוגית ונבנה במיוחד עבור המחקר הנוכחי, שכן נושא המחקר הוא ייחודי מבחינה תיאורטית ולא ניתן היה למצוא שאלון שיוכל לתמוך במתודולוגיה או אף בחלקה. השאלון הורכב מאינדקסים שונים, כאשר המרכזי ביניהם הכיל תשעה היגדים, אשר מטרתם לבדוק את המשתנה "רמת מעורבות" ולהבין עד כמה הפרלמנטר ומתווכו מעורבים בתכנים ובכתיבה בפייסבוק. הנבדקים התבקשו לדרג כל פריט על סולם ליקרט בין 1 (מסכים בהחלט) לבין 6 (לא מסכים כלל) כאשר ככל שהציון גבוה יותר, משמעות הדבר היא שיש מעורבות גבוהה יותר של המתווך ומעורבות נמוכה יותר של הפרלמנטר. בבדיקת מהימנות לעקיבות פנימית התקבל מקדם גבוה יחסית למספר ההיגדים (אלפא של קרונברך $\alpha = .91$). המטרה הייתה לעבד את נתוני האינדקס בתוכנת SPSS כך שניתן יהיה לחלק את הפרלמנטרים לארבע הקטגוריות הקיימות במדרג הבא על ידי חלוקת פיזור הנתונים בשימוש בניתוח סטטיסטי קטגוריאלי, כפי שיפורט בהמשך (גרף 1).

גרף 1: רמת המעורבות של הפרלמנטרים

השאלונים נשלחו לכל העוזרים הפרלמנטריים של חברי הכנסת בישראל ושל חברי הבית התחתון של הפרלמנט בגרמניה, הבונדסטאג (זאת משום שבניגוד לבית העליון, הבונדסטאג, רק חברי הבונדסטאג נבחרים על ידי הציבור). קבוצת המחקר בארצות הברית מתבססת על בית הנבחרים בלבד, משום שמספרי העוזרים בסנאט שונים מסנאטור לסנאטור ותלויים בתקציב המדינה ממנה הגיע הסנאטור, כך שקשה מאוד מבחינה מחקרית לבנות קבוצת מחקר של עוזרים פרלמנטריים מתוך הסנאט. על כן, המחקר התמקד בבית הנבחרים, בו מותר להעסיק עד 18 עוזרים פרלמנטריים בלשכה במשרה מלאה, ועוד ארבעה במשרה חלקית (SGIM, 2014). השאלונים כללו שאלות רבות שלא נחקרו קודם לכן ועסקו במשתנים הבאים: רמת המעורבות של הפרלמנטרים ועוזריהם בתפעול הפייסבוק, מידת האוטונומיה הניתנת לעוזרים, רמת האצלת הסמכויות של הפרלמנטר כלפי עוזריו ורמת האמון ביניהם. שלושת המשתנים הללו הכילו 21 היגדים. המהימנות הפנימית של השאלון הייתה גבוהה (אלפא של קרונברך $\alpha = .91$) המהימנות של כל אינדקס בנפרד: רמת המעורבות, רמת האמון ורמת האצלת הסמכויות הייתה $.81$, $.95$, $.83$, $\alpha =$. בהתאמה. על מנת לחזק את המהימנות, השאלון הכיל היגדים הפוכים בכל אינדקס. בדיקת תוקף המבנה של השאלון באמצעות מחקר פיילוט לא הייתה אפשרית בהתחשב בקושי הרב בהשגת הנחקרים; ומכאן נבעה חשיבותו של כל נחקר. תוקף התוכן אושר לאחר שהשאלון נבדק על ידי שלושה חוקרים מתחום המחקר. השאלונים נכתבו בעברית ותורגמו באופן מקצועי לגרמנית ולאנגלית. אחת המטרות התיאורטיות העיקריות של השאלון הייתה לבנות מודלים המתארים את רמת המעורבות הפרלמנטרית בכל מדינה, תוך בחינת הרקע והסיבות להבדלים ולמשתנה ביניהם. בהתאם לרמת המעורבות של העוזרים, אנו יכולים להסיק מהן רמות המעורבות של הפרלמנטרים. ההתפלגות הכללית של שלוש המדינות על פי המודל וחלוקת כל מדינה בנפרד נעשתה על ידי ניתוח k-means cluster analysis, מדד המחלק כל קבוצת מחקר לארבע קטגוריות על פי התפלגות הפיזור של המדדים. בסך הכל נבחנו חמש התפלגויות שונות: הראשונה לכל שלוש המדינות, השנייה עבור ארצות הברית, השלישית לישראל, ושתיים נוספות עבור גרמניה – בקרב פרלמנטרים שנבחרו לרשימות המפלגות ובקרב פרלמנטרים שנבחרו בבחירות המחוזיות.

מגבלות בגיוס הנחקרים המחקר

תהליך גיוס המשתתפים היה ממושך ומורכב, ובמהלכו נתקלתי בקשיים רבים. תחילה, שלחתי הודעות דרך הפייסבוק לחברי שלושת הפרלמנטים, וביקשתי ממי שמפעיל את דף הפייסבוק שיענה על השאלון. בקשה זו, למרבה הצער, הגיעה לתיקיית "אחר" בפייסבוק, ולכן רוב חברי הפרלמנט לא ראו אותה כלל. בעיה משמעותית נוספת התעוררה באפשרות לשלוח בכלל הודעות אישיות בפייסבוק: רבים מהפרלמנטרים הסירו את התכונה המאפשרת להודעות אישיות להישלח דרך הדף שלהם, כך שלא ניתן היה לשלוח להם הודעה כלל. לאחר מכן ניסיתי לשלוח את השאלון באמצעות

כתובות הדוא"ל שלהם. בישראל הדבר הצליח משום שבאמצעות אתר הכנסת הצלחתי להגיע לכתובות הדואר האלקטרוני של חברי הכנסת. 56 מהם (מתוך 120 אפשריים) השיבו לשאלון. בגרמניה לא נמצאה רשימה של הודעות דוא"ל, אך ניתן היה ליצור קשר דרך האתרים האישיים של חברי הפרלמנט, שם הקפדתי לציין כי השאלון נועד אך ורק עבור העוזרים הפרלמנטריים, היועצים או הדוברים. בסך הכל, 53 (מתוך 709) עוזרים הגיבו. בארצות הברית לא ניתן היה למצוא כתובות דוא"ל של פרלמנטרים, ולא הייתה אפשרות להתקשר עימם דרך אתריהם האישיים. עקב עומס כבד של מסרים, רק אנשים שגרו באותו מחוז של חבר הקונגרס יכלו ליצור איתו קשר באמצעות האתר. על כן התבקשתי לכתוב את מספר המיקוד שלי, מה שכמובן היה בלתי אפשרי. בסופו של דבר, הצלחתי לקבל את התגובות של 32 עוזרים פרלמנטריים (מתוך 538).

יש לציין, כי למרות שהבטחתי אנונימיות מוחלטת, בכל שלוש המדינות חששו העוזרים הפרלמנטריים להשיב על השאלון, שכן הוא עסק בהיבטים אישיים ובפעולות רגישות המתרחשות בינם לבין הפרלמנטר וכן בתוך גבולות הלשכה. הדבר הוביל לבעיה הבאה שהפחיתה גם היא את שיעור ההיענות לשאלונים: רבים מהנשאלים לא השיבו על שאלות מסוימות בשאלון; אחרים נכנסו ויצאו מיד. דבר זה הקשה על ביצוע רגרסיות רב-משתניות לאור הירידה הכפויה במספר השאלונים, כלומר, אלה שענו על כל ההיגדים והשאלות הדמוגרפיות הדרושות לרגרסיות שהיה צריך לבצע. כתוצאה מכך, המחקר הסתיים עם 81 משתתפים אשר השלימו את כל השאלון: 58 גברים (71.6%) ו-23 נשים (28.4%); 37 בישראל (45.7%), 20 בגרמניה (24.7%) ו-24 בארה"ב (29.6%). על מנת לבחון האם קיימים הבדלים בין שלוש המדינות במאפייניהם הדמוגרפיים - אידאולוגיה סוציו-אקונומית, עמדה פוליטית ומגדר הפרלמנטר ועוזריו - נערכו ניתוחי חי בריבוע (טבלה 1).

טבלה 1: מאפיינים דמוגרפיים של המשתתפים לפי מדינה

Demographic characteristics	Values	Israel (n = 37)	Germany (n = 20)	United-States (n = 24)	χ^2	P
Socio-economic ideology	Capitalism	13 (35.1%)	6 (30%)	11 (45.8%)	3.30	.51
	Centrist - middle	17 (45.9%)	9 (45%)	6 (25%)		
	Social welfare	7 (18.9%)	5 (25%)	7 (29.2%)		
Political stance	Nationalistic	16 (43.2%)	4 (20%)	13 (54.2%)	14.08**	.01
	Centrist - middle	10 (27%)	9 (45%)	0 (0%)		
	Cosmopolitan	11 (29.7%)	7 (35%)	11 (45.8%)		
Sex	Male	28 (75.7%)	13 (65%)	17 (70.8%)	.74	.69
	Female	9 (24.3%)	7 (35%)	7 (29.2%)		
MPs' sex	Male	25 (67.6%)	12 (60%)	14 (58.3%)	.63	.73
	Female	12 (32.4%)	8 (40%)	10 (41.7%)		

** $p < .01$

ממצאים

כפי שניתן לראות, נמצאו הבדלים משמעותיים בהתפלגות העמדה הפוליטית בין שלוש המדינות (4) $p < .01$, $14.08 = \chi^2(2)$, לא נמצאו הבדלים משמעותיים בהתפלגות האידאולוגיה הסוציו-אקונומית או במין של הפרלמנטרים ועוזריהם [2] $p = .69$, $3.30 = \chi^2(2)$, $p = .51$, $p = .63$, $\chi^2(2) = .73$, בהתאמה]. כמו כן, בדקתי את גיל העוזרים, גילם של חברי הפרלמנט, מספר העוזרים בלשכה וותק העוזרים. עבור ארבעת המשתנים הללו, נערכו ניתוחי ANOVA חד-כיווניים (טבלה 2).

טבלה 2. ממוצעים וסטיות תקן על פי גיל, מספר המתווכים וותק המתווכים

Variables	Israel (<i>n</i> = 37)		Germany (<i>n</i> = 20)		United-States (<i>n</i> = 24)		<i>F</i> (2,78)	<i>p</i>	η_p^2
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
PA's age	30.49	4.24	34.90	7.59	29.38	3.27	7.31***	.00	.16
MP's age	57.08	7.87	53.90	10.09	58.08	4.71	1.73	.18	.04
No. of PA assistants	3.68	1.68	5.10	2.34	8.58	6.21	12.66***	.00	.24
PA Seniority	26.81	22.40	45.55	74.95	25.50	10.90	1.71	.19	.04

*** $p < .001$

כפי שניתן לראות, נמצאו הבדלים משמעותיים בגיל העוזרים ובמספר העוזרים בלשכות [16] $\eta_p^2 = .16$, $p < .001$, $F(2,78) = 7.31$ ו- $\eta_p^2 = .24$, $p < .001$, $F(2,78) = 12.66$, בהתאמה]. ניתוח Scheffe post-Hoc הראה כי גיל העוזרים הגרמניים גבוה באופן מובהק מזה של ישראל וארה"ב ($p < .01$), ללא הבדלים משמעותיים בין גיל העוזרים בארצות הברית וישראל ($p = .70$). ניתוחי Scheffe post-hoc עבור המשתנה "מספר העוזרים" הצביעו על כך שמספרם בארצות הברית גבוה משמעותית מישראל ($p < .001$) וגרמניה ($p < .05$), ללא הבדלים משמעותיים בין מספר העוזרים בלשכה בישראל מול גרמניה ($p = .40$).

בשל המדגם הקטן בכל מדינה ועל מנת לבחון האם המשתנה התלוי "רמת מעורבות" מפוזר באופן נורמלי, ערכתי מבחן Shapiro-Wilk אשר הראה כי המשתנים התלויים בכל מדינה מפוזרים בצורה נורמלית ($p > .05$). יתר על כן, על מנת לבחון את ההומוסקדסטיות (Homoscedasticity = סדרה של משתנים מקריים שנועדה לבדוק שאין משתנים מתערבים בתהליך) של השונות, ערכתי מבחן Levene על המשתנה התלוי, אשר הצביע על הבדלים שווים בין שלוש המדינות לגבי המשתנה התלוי. לפיכך נערכו ניתוחים פרמטריים על מנת לבחון את השערות המחקר.

תרומת המאפיין הדמוגרפי, רמת האמון ורמת האצלת הסמכות לחיזוי רמת המעורבות

על מנת לבחון את תרומת המאפיין הדמוגרפי, את רמת האמון ואת רמת האצלת הסמכות לחיזוי רמת המעורבות, ערכנו ארבעה ניתוחי רגרסיה רב-משתניים. ניתוח אחד לכל המדגם וניתוח אחד לכל אחת משלוש המדינות. המשתנים הבלתי תלויים היו המאפיינים הדמוגרפיים; עמדה חברתית-כלכלית, עמדה פוליטית, מין המשתתפים, מין הפרלמנטרים, גיל המשתתפים, גיל הפרלמנטרים,

מספר העוזרים והוותק ושני ההיבטים בשאלון המגשר; רמת האמון ורמת האצלת הסמכויות. המשתנה התלוי היה רמת המעורבות. המשתנים הבלתי תלויים הוכנסו למודל הרגרסיה בצורה מדרגתית. מודל הרגרסיה הוכנס רק למשתנים בעלי תרומה משמעותית. סדר המשתנים שהוזנו הוא בסדר המשמעותי. תוצאות ניתוחי הרגרסיה הראו כי רמת האמון תרמה באופן משמעותי 24.5% לשונות המוסברת (EPV) של רמת המעורבות במדגם כולו. מקדם β החיובי הצביע על כך שככל שהאמון ברמה עולה, רמת המעורבות עולה.

ישראל: תוצאות ניתוחי הרגרסיה הראו כי מספר העוזרים תרם באופן משמעותי (23.4%) ל-EPV של רמת המעורבות. מקדם β השלילי הצביע על כך שככל שמספר העוזרים יורד, רמת ההתקשרות של המתווך עולה (לכן רמת ההתקשרות של הפרלמנט יורדת). העמדה החברתית-כלכלית נכנסה למודל הרגרסיה בשלב השני ותרמה 10.8%, מעבר למספר העוזרים. מקדם ה- β החיובי הצביע על כך שככל שהנטייה החברתית-כלכלית היא למדיניות רווחה, רמת מעורבותו של המתווך עולה. **ארצות הברית:** תוצאות ניתוחי הרגרסיה הצביעו על כך שרמת האמון תרמה באופן משמעותי (89.2%) ל-EPV של רמת המעורבות. משתנה זה השפיע כמעט אך ורק על רמת המעורבות. מקדם ה- β החיובי הצביע על כך שככל שרמת האמון בין הפרלמנטר למתווך שלו עולה, כך עולה רמת המעורבות של המתווך (לכן רמת המעורבות של הפרלמנטר יורדת). מספר העוזרים תרם משמעותית (3.4%) ל-EPV של רמת המעורבות, מעבר לרמת האמון בשלב השני. מקדם β השלילי הראה שככל שמספר העוזרים יורד, רמת מעורבות המתווך עולה. חשוב מאוד לקבוע, כאמור, שכפי שניבאנו, היו לפרלמנטרים בארצות הברית בממוצע כשישה עוזרים יותר מאשר בישראל ובגרמניה, שהיו כמעט זהים במשתנה זה. לבסוף, מין הפרלמנטרים נכנס למודל הרגרסיה בשלב השלישי ותרם 1.8%. מקדם β החיובי הצביע על עליית רמת המעורבות כאשר מין הפרלמנטר הוא נקבה. בגרמניה לא עלה אף משתנה כמובהק בניתוח הרגרסיה.

דיון

המחקר המלא (Sabag-Ben Porat & Lehman-Wilzig, 2020) סותר במידה משמעותית את התפיסה התיאורטית הגורסת כי הרשתות החברתיות מהוות קשר ישיר בין הפרלמנטר לציבור הגולשים. ניתן לראות כי קיים שיעור משמעותי של פרלמנטרים, המתפעלים או יוצרים תוכן ברשתות החברתיות ברמת מעורבות נמוכה ואף כאלה, אשר אינם מעורבים כלל ואילו המתווכים הם אלה העושים עבורם את התפעול וייצור התוכן כולו. כאשר בוחנים את התופעה מבחינה מעשית, בוודאי שאין אפשרות לתפעול מלא של הרשתות החברתיות על ידי הפרלמנטרים, הן מבחינת ההיקף והן מבחינת התחלופה המהירה והאין-סופית של התכנים. אולם, מבחינה אידיאלית ראוי היה למצוא במהלך המחקרים פחות פרלמנטרים שנמצאו במודל כ"כלל לא מעורבים". העובדה, כי פרלמנטרים כה רבים לא מעורבים כמעט בשום אופן בתכנים הנכתבים בשם, מעידה על הקניית חשיבות מועטה מדי לרשתות החברתיות וחוסר הבנה לגבי ההשלכות של חוסר ההתמצאות הזה בעולם התקשורת הפוליטית. דבר זה ממצב את השכבה המתווכת כשחקנית פוליטית משמעותית וחשובה שלא קיבלה עד היום תשומת לב תיאורטית מספקת.

בשנים האחרונות החל תהליך הפוך לזה שהחל עם ייסודן של הרשתות החברתיות; תהליך עליו אני עורכת מחקר המשך כעת. במהלך המחקר, ובמיוחד בתהליך יצירת הקשר עם חברי בית הנבחרים

בארצות הברית, ראיתי עד כמה האינטראקטיביות והאפשרות ליצור קשר עם פרלמנטרים ירודה. מלבד המחקר, ומלבד העובדה שרובה המוחלט של האינטראקציה מתנהלת מול המתווכים ולא מול הפרלמנטרים, הופתעתי לראות כי גם פלטפורמות שאפשרו קשר כלשהו עם הפרלמנטר (כמו, למשל, הודעות אישיות בפייסבוק) הולכות וזנחות. ניתן לראות כי רובם של חברי בית הנבחרים וכמחצית מחברי הכנסת ומחברי הבונדסטאג אימצו את האפשרות ("פיצ'ר") של היעדר אפשרות לשליחת הודעות אישיות דרך הפייסבוק כאשר התאפשר להם. ובכך, מלבד בתגובה על פוסט (אחת מהמוני תגובות ביום), אין דרך ליצור איתם קשר דרך הרשתות החברתיות. אם בראשית השימוש המקוון של פרלמנטרים ברשתות החברתיות מה שאפיין אותם ואת האתרים האישיים של פוליטיקאים הייתה העובדה שהיו "לוחות מודעות" וסיפקו מידע בלבד ללא יכולות אינטראקטיביות; נדמה שזו הפונקציה שהרשתות החברתיות חוזרות אליה היום. דווקא העובדה שאנו רואים בכל יום את חברי הפרלמנט כותבים פוסטים ותגובות בפלטפורמות מגוונות, ונדמה לנו שבניגוד לתקשורת המסורתית אנו מתקשרים איתם באופן בלתי אמצעי, יכולה להסתיר חוסר מעורבות ועניין שלהם.

רשימת המקורות

- בן-דוד, ל' (2004). **סקירה משווה בנושא: מעמדם, תפקידם ותנאי העסקתם של עוזרים פרלמנטריים**. ירושלים: הכנסת - מרכז מחקר ומידע.
- בן-דוד, ל' (2011). **תנאי העסקתם של עוזרים פרלמנטריים - סקירה משווה**. ירושלים: הכנסת - מרכז מחקר ומידע.
- גלילי, י' (2004). **סקירה משווה בנושא: העסקת יועצי בפרלמנט**. ירושלים: הכנסת - מרכז מחקר ומידע.
- הטיס רולף, ש' (2006). **אמון הציבור בפרלמנט: מחקר משווה**. ירושלים: הכנסת - מרכז מחקר ומידע.
- הטיס רולף, ש' (2010). **שיטת הבחירות בישראל: סקירה**. ירושלים: הכנסת - מרכז מחקר ומידע.
- סבג בן-פורת, ח' (2015). **"של מי הסטטוס הזה בכלל?": דפוסי שימוש של חברי כנסת ועוזריהם הפרלמנטרים ברשתות החברתיות**. עבודה לשם קבלת תואר מאסטר. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.
- סרגה, י' (2001). **המשולש התקשורתי המודרני: יחסי הגומלין בין שר, יועץ תקשורת ודובר**. עבודה לשם קבלת תואר מאסטר. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן.
- שפרמן, ע' (2010). **תפקידיהם של העוזרים הפרלמנטרים**. ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.
- Belkacem, K., & Busby, A. (2013). Coping with the information overload: An exploration of assistants' backstage role in the everyday practice of European Parliament politics. *European Integration Online Papers*, 1(17), 1-28.
- Congressional Management Foundation. (2011). *Perceptions and Use of Social Media on Capitol Hill*. Congressional Management Foundation.
- Hammond, S. W. (1996). Recent research on legislative staffs. *Legislative Studies Quarterly*, 21(4), 543-576.

- Mutschke, P., Thamm, M., & Wandhoefer, T. (2011). Extracting a basic use case to let policy makers interact with citizens on social networking sites: A report on initial results. *Journal of eDemocracy and Open Government*, 3(2), 207-215.
- Romzek, B. S., & Utter, J. A. (1996). Career dynamics of congressional legislative staff: Preliminary profile and research questions. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 4(3), 415-442.
- Romzek, B. S., & Utter, J. A. (1997). Congressional legislative staff: Political professionals or clerks?. *American Journal of Political Science*, 41(4), 1251-1279.
- Sabag Ben-Porat, C., & Lehman-Wilzig, S. (2021). Electoral system influence on social network usage patterns of parliamentary assistants as their legislators' stand-in: The United States, Germany, and Israel. *New Media & Society*, 23(5), 1022-1044.
- SGIM. Society of General Internal Medicine (2014). *The Roll of Congressional Staff*. Retrieved May, 2021 from: <https://www.sgim.org/File%20Library/SGIM/Communities/Advocacy/Advocacy%20101/THE-ROLE-OF-CONGRESSIONAL-STAFF.pdf>
- Williamson, A. (2009). *MPs Online: Connecting with Constituents. A Study into How MPs Use Digital Media to Communicate with Their Constituents*. London: Hansard Society.